

Názory občanů na fungování demokracie a lidská práva v ČR – únor 2016

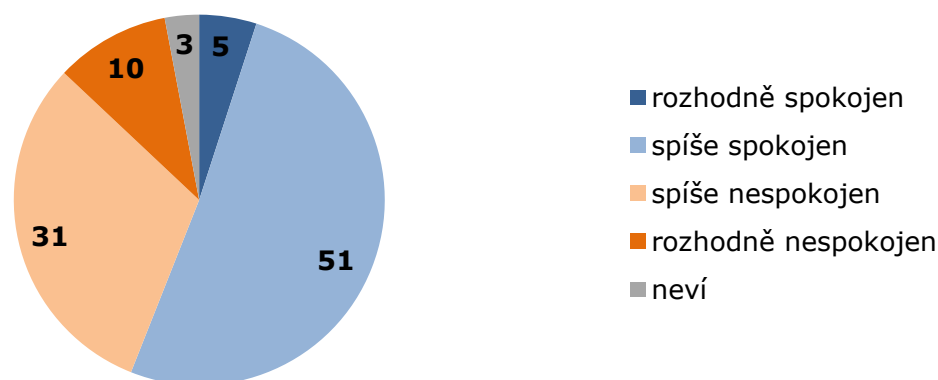
Technické parametry

Výzkum:	<i>Naše společnost, v16-02</i>
Realizátor:	<i>Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.</i>
Projekt:	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i.</i>
Termín terénního šetření:	<i>8. – 15. února 2016</i>
Výběr respondentů:	<i>Kvótní výběr</i>
Kvóty:	<i>Kraj (oblasti NUTS 3), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání</i>
Zdroj dat pro kvótní výběr:	<i>Český statistický úřad</i>
Reprezentativita:	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
Počet dotázaných:	<i>1080</i>
Počet tazatelů:	<i>226</i>
Metoda sběru dat:	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem – kombinace dotazování PAPI a CAPI</i>
Výzkumný nástroj:	<i>Standardizovaný dotazník</i>
Otázky:	<i>PD.52 PD.51 PD.45, PD.47a</i>
Zveřejněno dne:	<i>18. března 2016</i>
Zpracovala:	<i>Naděžda Čadová</i>

Součástí únorového šetření CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i. bylo i několik otázek, které se týkaly názorů respondentů na fungování demokracie v České republice, obecného postoje k demokracii a respektování lidských práv v ČR.

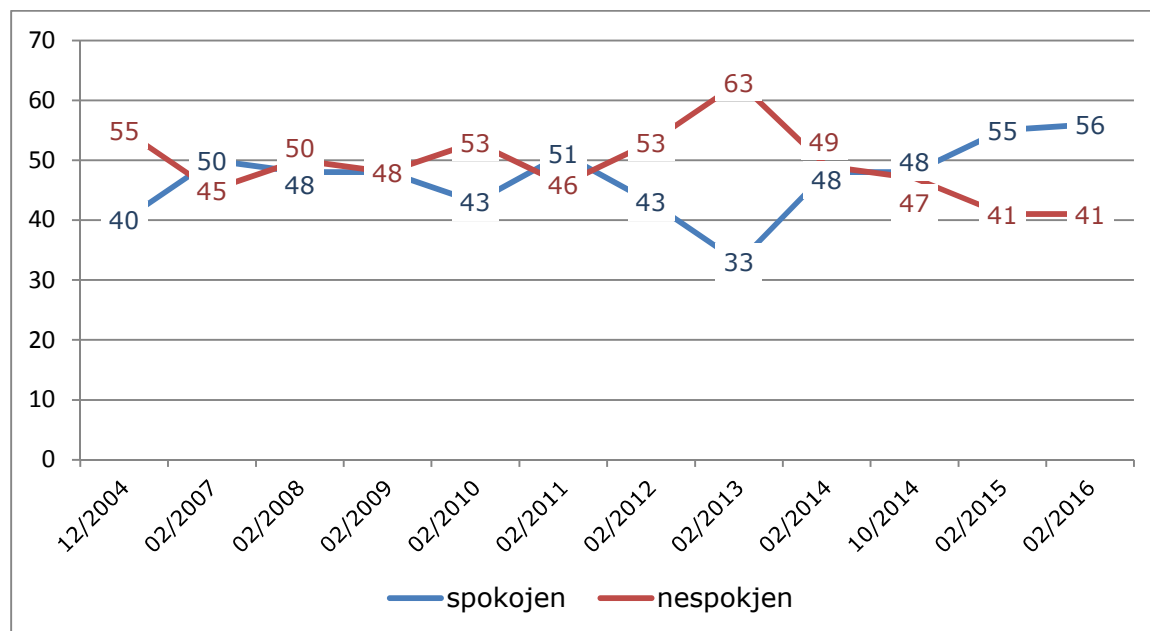
Všech respondentů jsme se nejprve zeptali, jak jsou celkově spokojeni s fungováním demokracie v naší zemi (viz graf 1).¹ Spokojenost s tím, jak v ČR funguje demokracie, vyjádřila nadpoloviční většina respondentů (56 %), z toho 5 % se cítí „rozhodně spokojeno“ a 51 % „spíše spokojeno“. Kriticky zhodnotily fungování demokracie více než dvě pětiny dotázaných (41 %), v tom 31 % je s ním „spíše nespokojeno“ a 10 % „rozhodně nespokojeno“. 3 % oslovených se k položené otázce nedokázala vyjádřit a zvolila proto odpověď „nevím“.

¹ Znění otázky: „Jak jste celkově spokojen s fungováním demokracie v naší zemi? Jste rozhodně spokojen, spíše spokojen, spíše nespokojen, rozhodně nespokojen?“

Graf 1: Spokojenost s fungováním demokracie v ČR (v %)

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 8. – 15. 2. 2016, 1080 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Spokojenost s fungováním demokracie v ČR vyjadřují častěji lidé ve věku 30 až 44 let, respondenti deklarující dobrou životní úroveň vlastní domácnosti, dotázaní s vysokoškolským vzděláním, lidé hlásící se na škále politické orientace k pravému středu a ti, kteří by volbách chtěli volit ANO, ČSSD nebo TOP 09. Nespokojenost s tím, jak v naší zemi funguje demokracie, se častěji objevila u respondentů starších 60 let, lidí deklarujících špatnou životní úroveň vlastní domácnosti, dotázaných se středním vzděláním bez maturity nebo vyučených, u voličů KSČM a u oslovených radících se na škále politické orientace jednoznačně k levici.

Graf 2: Spokojenost s fungováním demokracie v ČR - časové srovnání (v %)

Poznámka: Hodnoty v tabulce jsou součtem odpovědí „rozhodně spokojen“ + „spíše spokojen“ a „spíše nespokojen“ + „rozhodně nespokojen“. Dopočet do 100 % tvoří odpovědi „neví“.

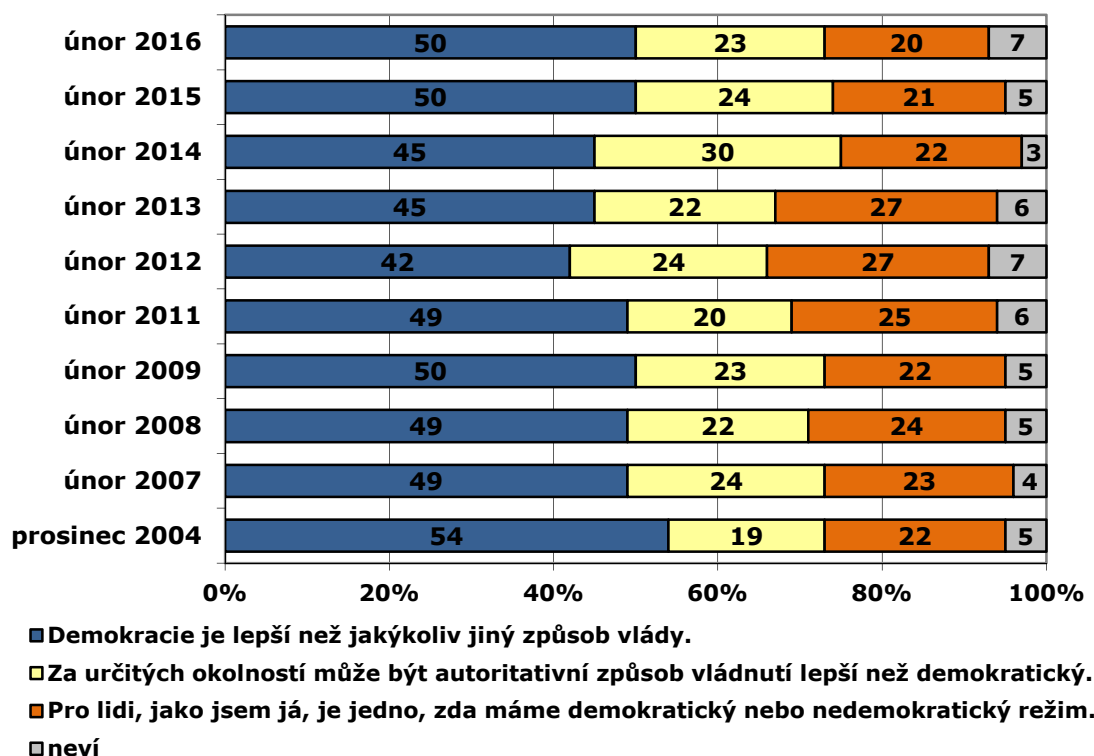
Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost.

Časové srovnání s předcházejícími výzkumy nabízí graf 2. Oproti šetření z února 2015 nedošlo k žádné statisticky významné změně. Současná spokojenost s fungováním

demokracie v naší zemi je však nejvyšší za celé sledované období (tj. od roku 2004) a je o 8 procentních bodů vyšší než v roce 2014. V porovnání s rokem 2013, kdy byla spokojenost s fungováním demokracie v ČR na své nejnižší úrovni, je aktuální výsledek lepší o 23 procentních bodů.

Postoje českých občanů k demokratickému režimu a vývoj těchto postojů v čase zachycuje graf 3. Polovina (50 %) českých občanů věří, že demokracie je lepší než jakýkoliv jiný způsob vlády. Otevřenost možnosti autoritativního způsobu vlády deklarovala v našem výzkumu necelá čtvrtina oslovených (23 %), další pětina (20 %) se domnívá, že je lhostejné, zda v zemi je demokratický, nebo nedemokratický režim. Zbýlých 7 % dotázaných se k položené otázce nedokázalo vyjádřit.

Graf 3: Postoj k demokratickému režimu – podíl občanů souhlasících s výroky (časové srovnání v %)²

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 8. – 15. 2. 2016, 1080 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Podíl dotázaných, kteří věří, že demokracie je lepší než jakýkoliv jiný způsob vlády, se v porovnání se situací před rokem nijak významně nezměnil, je však o 5 procentních bodů vyšší než v letech 2013 a 2014 a o 8 procentních bodů vyšší než v únoru roku 2012, kdy dosahoval svého historického minima, přičemž je srovnatelný s obdobím let 2007 až 2011. Také rozložení dalších názorů v populaci se za poslední rok významně nezměnilo, v porovnání s únorem 2014 ale došlo k poklesu podílu těch, jež by za určitých okolností byli ochotni akceptovat nastolení autoritativního způsobu vlády, o 7 procentních bodů a je tak srovnatelný s většinou výsledků z let 2007 až 2013.

² Znění otázky: „Se kterým z následujících výroků nejvíce souhlasíte? Demokracie je lepší než jakýkoliv jiný způsob vlády. Za určitých okolností může být autoritativní způsob vládnutí lepší než demokratický. Pro lidi, jako jsem já, je jedno, zda máme demokratický nebo nedemokratický režim.“

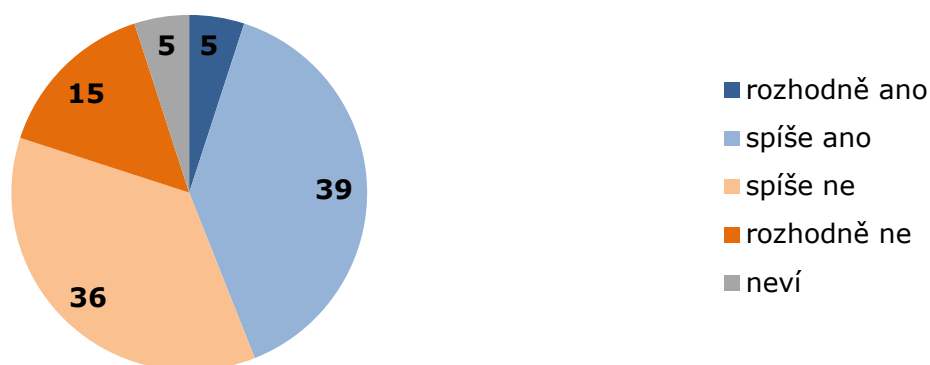
Demokracie má častěji zastánce mezi lidmi se vzděláním středním s maturitou nebo vysokoškolským, občany označujícími svoji životní úroveň jako dobrou, lidmi ve věku od 30 do 44 let a obyvateli Prahy či Středočeského kraje. Z hlediska politických preferencí považují demokracii za nejlepší způsob vlády zejména lidé, kteří se sami zařazují k pravici nebo pravému středu, především pak voliči ODS a TOP 09.

Autoritativní způsob vlády by naproti tomu statisticky významně častěji byli ochotni připustit lidé hlásící se na škále politické orientace jednoznačně k levici, respondenti ve věku 45 až 59 let, dotázaní hodnotící svou životní úroveň jako „ani dobrou, ani špatnou“ a ti, kteří by ve volbách podpořili KSČM.

Skupinu těch, kteří se domnívají, že je vlastně jedno, zda máme demokratický, nebo nedemokratický režim, tvořili ve zvýšené míře respondenti se základním vzděláním, vyučení nebo se středním vzděláním bez maturity, dotázaní deklarující špatnou životní úroveň vlastní domácnosti, respondenti starší 60 let, důchodci, lidé řadící se na pravolevé škále politické orientace jednoznačně k levici a dotázaní, kteří současně uvedli, že případných voleb do Poslanecké sněmovny by se „rozhodně“ nezúčastnili.

Ve výzkumu jsme se dále zajímali o postoje reprezentativně vybraného vzorku občanů České republiky k uplatňování rovnoprávnosti a spravedlnosti politického systému (viz graf 4).

Graf 4: Je v ČR s lidmi zacházeno rovnoprávně a spravedlivě?³

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 8. – 15. 2. 2016, 1080 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Výsledky výzkumného šetření ukazují, že jen o málo více než dvě pětiny české populace (44 %) mají za to, že v České republice je s lidmi zacházeno rovnoprávně a spravedlivě. Nadpoloviční většina občanů (51 %) si naopak myslí, že rovnoprávnost a spravedlnost jsou principy, které nejsou v České republice uplatňovány. 5 % lidí zvolilo odpověď „nevím.“

Při pohledu na dlouhodobější trendy, které ilustruje tabulka 1, je patrné, že v porovnání s únorem 2015 došlo k poklesu podílu těch, kteří věří, že je u nás s lidmi zacházeno rovnoprávně a spravedlivě (o 4 procentní body), a aktuální výsledek je tak srovnatelný se situací v únoru 2014. Aktuální hodnocení je rovněž srovnatelné s většinou výzkumů realizovaných od roku 2004 s výjimkou roku 2011, kdy bylo lepší než v současnosti, a rokem 2013, kdy bylo výrazně horší.

³ Znění otázky: „Myslíte si, že v našem současném politickém systému je s lidmi, jako jste Vy, zacházeno rovnoprávně a spravedlivě?“ Varianty odpovědí: Rozhodně ano, spíše ano, spíše ne, rozhodně ne.

Tabulka 1: Je u nás s lidmi zacházeno rovnoprávně a spravedlivě? (časové srovnání v %)

	02/04	02/08	02/09	02/10	02/11	02/12	02/13	02/14	02/15	02/16
rozhodně ano	5	4	4	4	10	6	2	5	6	5
spíše ano	40	39	37	37	43	36	29	40	42	39
spíše ne	37	35	37	37	29	36	39	35	33	36
rozhodně ne	12	19	18	18	14	18	24	17	14	15
ano/ne	45/49	43/54	41/55	41/55	53/43	42/54	31/63	45/52	48/47	44/51

Pozn.: Dopočet do 100 % tvoří odpovědi „neví“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost.

Při zaměření na sociodemografické charakteristiky a jejich vliv na postoj veřejnosti k uplatňování rovnoprávnosti a spravedlnosti politického systému je patrné, že o jeho rovnoprávnosti a spravedlnosti jsou častěji přesvědčeni lidé s vysokoškolským vzděláním, respondenti ve věku od 30 do 44 let, podnikatelé nebo osoby samostatně výdělečně činné, vysoce kvalifikovaní odborníci nebo vedoucí pracovníci, ti, kteří hodnotí životní úroveň své domácnosti jako dobrou, dotázaní, kteří se na pravolevé škále politické orientace řadí na pravici nebo do pravého středu, a z hlediska stranických preferencí stoupenci TOP 09 a ANO.

Za nespravedlivé a nerovnoprávné mají fungování politického systému častěji lidé ve věku od 60 let výše, občané se vzděláním základním nebo vyučení či středoškoláci bez maturity, důchodci, nezaměstnaní, pracující v nekvalifikovaných dělnických profesích, respondenti, kteří se politicky řadí jednoznačně k levici, a v neposlední řadě sympatizanti KSČM a nevoliči bez preferované strany.

Jak ukazuje tabulka 2, více než dvě třetiny občanů (67 %) si myslí, že lidská práva v České republice jsou respektována.⁴ Více než čtvrtina (29 %) je oproti tomu přesvědčena o opaku. 4 % neví, jaký postoj k této otázce zaujmout.

Při srovnání s šetřením realizovaným v únoru 2015 se situace zásadně nezměnila a je srovnatelná také se situací z roku 2014, ale i 2011. Naopak v letech 2010 a 2012 byl podíl dotázaných, kteří uvedli, že lidská práva u nás jsou respektována, významně nižší než v současnosti.

Tabulka 2: Jsou v ČR respektována lidská práva (časové srovnání v %)

	02/2010	02/2011	02/2012	02/2014	02/2015	02/2016
rozhodně jsou respektována	6	14	12	8	10	11
spíše jsou respektována	55	56	48	57	59	56
spíše nejsou respektována	26	21	27	26	22	25
rozhodně nejsou respektována	7	5	8	6	5	4
ano/ne	61/33	70/26	60/35	65/32	69/27	67/29

Pozn.: Dopočet do 100 % tvoří odpovědi „neví“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 8. – 15. 2. 2016, 1080 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

⁴ Znění otázky: „Jsou nebo nejsou podle Vás v naší zemi respektována lidská práva?“ Varianty odpovědí: Rozhodně nejsou respektována, spíše jsou respektována, spíše nejsou respektována, rozhodně nejsou respektována.

Způsob hodnocení respektování lidských práv je provázán s hodnocením životní úrovně domácnosti – lidé, kteří ji hodnotí jako dobrou, zastávají názor, že lidská práva jsou v České republice dodržována, častěji než lidé se špatnou životní úrovní domácnosti. Z hlediska vzdělání platí, že s rostoucím stupněm dosaženého vzdělání roste také přesvědčení o tom, že lidská práva jsou v naší zemi respektována. Přesvědčení o respektu vůči lidským právům v ČR bylo také častější mezi lidmi, kteří se politicky řadí k pravici, dotázanými ve věku 30 až 44 let a voliči ČSSD a ANO.

Respondenti, kteří se sami politicky situují jednoznačně na levici, voliči KSČM a lidé, kteří by k volbám nešli, častěji uvádějí, že lidská práva v České republice dodržována nejsou. Přesvědčení o respektování lidských práv je slabší také u lidí starších 60 let, důchodců, nezaměstnaných a nekvalifikovaných dělníků.